

30X30

**W GORĄCEJ WODZIE: KRYZYS
KLIMATYCZNY I PILNA POTRZEBA
OCHRONY OCEANÓW**

GREENPEACE

PRZEDMOWA

Jesteśmy w zwrotnym momencie historii. Światowy ruch, jakiego nigdy wcześniej nie widziano, nawołuje rządy do podjęcia działań w obliczu kryzysu klimatycznego. Młodzi ludzie zainspirowani przez szwedzką aktywistkę Gretę Thunberg i wiele innych osób są na pierwszej linii opierającego się na ustaleniach nauki, pełnego pasji ruchu. To ich przyszłość zależy od podejmowanych teraz decyzji. To ich przyszłością bawią się teraz rządy, kiedy dyskutują nad niejasnymi obietnicami i dobrowolnymi zobowiązaniami.

Tego, co mówi nauka, nie dałoby się sformułować bardziej jednoznacznie: w najlepszym wypadku mamy dziesięć lat, by uniknąć przekroczenia wzrostu temperatury o 1,5°C. Wynikający z tego wzrost zagrożeń dla przyrody i egzystencji człowieka nie ulega wątpliwości. Jedenaście tysięcy naukowców ze 153 krajów stwierdziło w najnowszym raporcie, że bez natychmiastowych działań nie da się uniknąć „niewypowiedzianego cierpienia ludzi”.

Skutki zmian klimatu, które wciąż staramy się zrozumieć, będą powszechne i dalekosiężne. W ciągu nadchodzącego stulecia wzrost poziomu morza zmieni linię wybrzeży wielu krajów. Według wstrząsających wyników badań opublikowanych niedawno w naukowym czasopiśmie Nature Communications szacunkowa liczba ludzi zagrożonych zmianami wzrosła o około trzy razy. Niemal trzy czwarte społeczności, które od niedawna uważamy za narażone, żyje w ośmiu krajach azjatyckich, z czego najwięcej w Chinach. Ponad 10% aktualnych populacji krajów takich jak Bangladesz, Wietnam i wiele rozwijających się krajów wyspiarskich z niewielkich wysp regionu znajduje się w grupie najwyższego ryzyka i zagrożonych jest regularnym zalewaniem wybrzeży lub stałym zalaniem.

Podnoszenie się poziomu morza jest jednym z najważniejszych skutków emisji do atmosfery CO₂ spowodowanych przez człowieka. Ocean jest bijącym błękitnym sercem tej planety, mającym podstawowe znaczenie dla każdej i każdego z nas.

Wzrost poziomu CO₂ powoduje podgrzewanie oceanów, zakwaszenie i spadek zawartości tlenu, prowadząc do zmian w krążeniu i składzie chemicznym wód oceanicznych, wzrost poziomu mórz, zwiększoną intensywność sztormów, a także zmiany różnorodności i liczebności gatunków morskich.

Dwa niedawne istotne raporty („Specjalny raport IPCC o oceanach i kriosferze” oraz „Raport z oceny globalnej różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych IPBES”) określają złożone powiązania między oceanem a klimatem. Wyjaśniają one nie tylko wpływ wzrostu stężenia gazów cieplarnianych w atmosferze na oceany, ale także to, jak oceany i żyjące w nich organizmy pełnią podstawowe funkcje ekosystemowe, które polegają między innymi na dostarczaniu pożywienia, wychwytywaniu i przechowywaniu węgla oraz produkcji tlenu.

Niniejszy raport czerpie z wyników tych badań i znacznej części najnowszych ustaleń naukowych. Określa, w jaki sposób, tworząc sieć rezerwatów morskich obejmującą co najmniej 30% oceanu ochroną, możemy wzmocnić odporność oceanicznych ekosystemów tak, by lepiej znosiły gwałtowne zmiany, a jednocześnie pomóc w ograniczeniu zmian klimatycznych, sprzyjając wychwytywaniu i magazynowaniu węgla.

Utworzenie światowej sieci oceanicznych rezerwatów zarówno w wodach przybrzeżnych, jak i międzynarodowych pomoże łagodzić skutki zmian środowiskowych.

Rok 2020 ma kluczowe znaczenie dla ochrony oceanów. Państwa mają szansę porozumieć się w sprawie nowego Światowego traktatu o oceanach w ramach ONZ, zaś w ramach Konwencji o różnorodności biologicznej państwa muszą zobowiązać się do chronienia co najmniej 30% oceanów do roku 2030. Odbędzie się również szczyt klimatyczny, na którym wszystkie państwa muszą zgodzić się na zintensyfikowanie działań zmierzających do redukcji emisji gazów powodujących zmianę klimatu. Przywódcy muszą wprowadzić skuteczną ochronę oceanów w skali współmiernej do ekologicznych zagrożeń oraz zobowiązać się do wzmocnienia narodowych planów klimatycznych i związanych z nimi indywidualnie określonych udziałów NDC (ang. Nationally Determined Contributions) w zgodzie z limitem 1,5°C.

Nie da się uciec przed wynikami badań naukowych i nie można zaprzeczyć, że potrzebne jest natychmiastowe działanie. Aby uniknąć kolejnych nadciągających ekologicznych punktów zwrotnych, rządy muszą wysłuchać wezwań swoich obywateli i podjąć działania już teraz.

Jennifer Morgan, dyrektorka wykonawcza Greenpeace International

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'jmorgan'.

KLUCZOWE USTALENIA

- Każdy człowiek na Ziemi jest zależny od zdrowych oceanów z dobrze funkcjonującymi ekosystemami morskimi oraz od ich fundamentalnych funkcji, jakie spełniają w ramach systemu całej Ziemi, między innymi w regulowaniu klimatu oraz wychwytywaniu i magazynowaniu węgla.
- Nie można osobno przeciwdziałać zmianom klimatu i utracie bioróżnorodności oceanów ze względu na powiązania ekosystemów naturalnych z klimatem, a jednak nie ma żadnego wielostronnego planu ani globalnej instytucji o odpowiednich kompetencjach pozwalających zająć się tymi współzależnymi kryzysami.
- Tempo zmian w podstawowym chemizmie oceanów będzie prawdopodobnie mieć dalekosiężny wpływ na gatunki i ekosystemy morskie. Niektóre gatunki będą migrować do mniej zmienionych bądź niezmienionych obszarów, inne się zaadaptują, a jeszcze inne wymrą.
- Nasza trwająca zależność od spalania paliw kopalnych i wynikające z niego emisje dwutlenku węgla (CO₂) doprowadziły do wzrostu temperatury oceanów, podniesienia się poziomu morza, zakwaszenia oceanów i spadku zawartości tlenu. Skutki tych zmian są gwałtowne i wielkoskalowe. Już teraz zaburzają strukturę i funkcje ekosystemów na całej planecie, co ma dalekosiężne skutki zarówno dla bioróżnorodności, jak i dla ludzkości.
- Jedynym dostępnym dla nas mechanizmem zredukowania i w końcu odwrócenia akumulacji antropogenicznego CO₂ w oceanach i ograniczenia kryzysu klimatycznego jest znaczne zredukowanie emisji. Ryzyko dla systemów przyrodniczych i ludzkich jest znacząco niższe przy globalnym ociepleniu o 1,5°C niż o 2°C, co oznacza, że państwa muszą działać teraz.
- Rezerwaty oceaniczne, czyli całkowicie chronione obszary morskie, w których zakazana jest wszelka działalność eksploatacyjna, zwiększają zdolność morskich organizmów do radzenia sobie z licznymi zagrożeniami wywołanymi przez zmiany klimatu, zakwaszenie i spadek stężenia tlenu.
- Ustanowienie globalnej sieci rezerwatów oceanicznych obejmujących zróżnicowane ekosystemy ma podstawowe znaczenie dla zabezpieczenia naturalnych rezerw CO₂ magazynowanych w oceanie („błękitny węgiel”) oraz ekosystemów i procesów przyczyniających się do ich akumulacji, tym samym pomoże utrzymać zdrowie planety oraz chronić źródła utrzymania milionów ludzi zależnych od zdrowych oceanów.
- W roku 2020 konieczne jest uzgodnienie globalnego traktatu oceanicznego, aby zabezpieczyć i przywrócić zdrowie naszych oceanów i wytyczyć drogę ku ustanowieniu sieci rezerwatów oceanicznych na wodach międzynarodowych.
- Na Konferencji Stron (COP 15) Konwencji o różnorodności biologicznej w roku 2020 rządy muszą uzgodnić globalnie wiążące cele pozwalające na ochronę co najmniej 30% oceanów do roku 2030 poprzez utworzenie sieci rezerwatów oceanicznych i zrównoważone zarządzanie pozostałymi 70%.
- Głębina działalność wydobywcza w morzach stanowi ryzyko dla bioróżnorodności i procesów zachodzących na dużych głębokościach, włącznie z wychwytywaniem węgla i magazynowaniem go w wodach głębinowych. Potrzebny jest zakaz takiej działalności, ponieważ nie wykazano jednoznacznie, żeby można nią było zarządzać w sposób niezaburzający funkcji ekosystemu, zapewniający skuteczną ochronę środowiska morskiego i zapobiegający utracie bioróżnorodności.

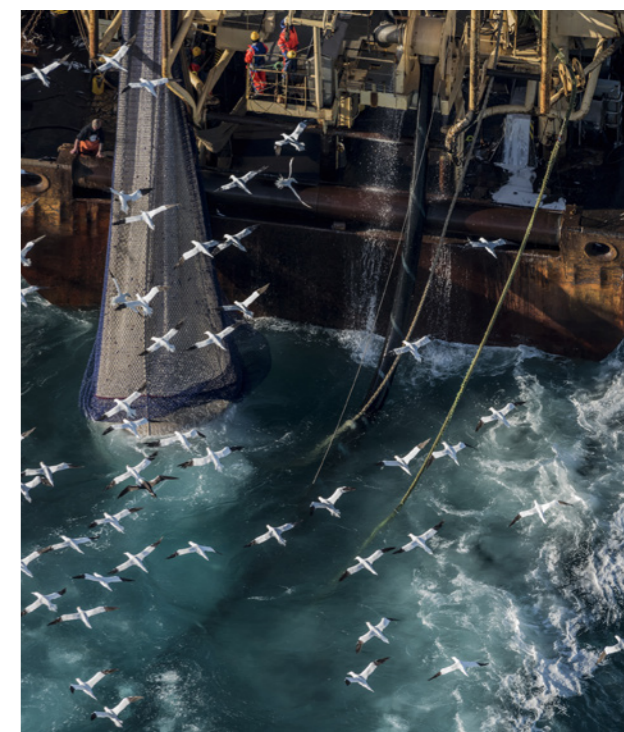
WSTĘP

„Ze wszystkich zagrożeń to w kontekście środowiska widać najwyraźniej, jak świat lunatykuje w kierunku katastrofy” – Światowe Forum Ekonomiczne

W maju 2019 roku Międzyrządowy Zespół ds. Różnorodności Biologicznej i Funkcji Ekosystemu (*Intergovernmental Science Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services – IPBES*) w ONZ opublikował najpełniejszą kiedykolwiek opracowaną ocenę światowej bioróżnorodności. Ustalenia tej globalnej syntezy dotyczącej stanu przyrody, ekosystemów i korzyści płynących z przyrody dla ludzi, w której wykorzystano około 15 000 źródeł naukowych i rządowych, a także wiedzę ludności rdzennej, są prawdziwie szokujące. Straty w przyrodzie są bezprecedensowe, a tempo wymierania przyspiesza do tego stopnia, że grozi ono milionowi gatunków, przy czym wielu z nich w ciągu najbliższych dziesięcioleci. To więcej niż kiedykolwiek wcześniej w historii ludzkości. Wśród zagrożonych gatunków jest niemal 33% koralowców tworzących rafy i ponad jedna trzecia wszystkich ssaków morskich.

Raport ten wykazuje, że tracimy nie tylko środowiska lądowe, które są poważnie zniszczone przez działalność człowieka. Jak dotąd dwie trzecie środowisk morskich, od rejonów przybrzeżnych po morskie głębiny, zostało „poważnie zmienionych” przez działania ludzi. Przełowienie i niszczyielskie praktyki rybackie zbierają swoje żniwo. W roku 2015 33% zasobów ryb morskich uznano za eksploatowane w sposób niezrównoważony, a kolejne 60% było wyeksploatowane w pełni. Jedynie 7% uznano za „niewystarczająco poławiane”. Co gorsza, według niektórych badań szacuje się, że nielegalne, nieraportowane i nieuregulowane (*illegal, unreported and unregulated – IUU*) połowy stanowią 15 do 30% rocznych światowych połowów. Przy ponad 30 milionach ludzi w skali świata, którzy prowadzą połowy na mniejszą skalę, istotność tych liczb dla światowego bezpieczeństwa musi zostać wyraźnie podkreślona.

Pozyskiwanie zasobów jest jedną z najważniejszych przyczyn utraty bioróżnorodności i zmian ekosystemowych w skali globalnej, ale nie jedyną. W przypadku ekosystemów morskich ważnymi czynnikami, niosącymi za sobą gigantyczne zmiany są rabunkowa gospodarka morska, zmiany klimatu, zakwaszanie oceanów, zanieczyszczenia i gatunki inwazyjne. Na przykład powszechność występowania łąk trawy morskiej pomiędzy rokiem 1970 a 2000 spadała o ponad 10% na dekadę. Podobnie w ciągu ostatnich 150 lat pokrycie raf koralowcami spadło niemal o połowę

Rybołówstwo Przemysłowe, Kanał Angielski
© Christian Åslund / Greenpeace

„Utrata gatunków, ekosystemów i zróżnicowania genetycznego już teraz jest globalnym zagrożeniem dla dobrostanu ludzi na przestrzeni pokoleń. Ochrona bezcennych korzyści płynących dla ludzi z przyrody będzie definiującym wyzwaniem na nadchodzące dziesięciolecie.”

— Sir Robert Watson, Przewodniczący IPBES

i drastycznie zmniejszyło się w ciągu ostatnich dwóch do trzech dziesięcioleci. Wzrost temperatury wód, morskie fale gorąca i zakwaszenie oceanów, które są związane z rosnącym poziomem dwutlenku węgla w wyniku działalności człowieka, jeszcze przyspieszyły ten kryzys. Ocenia się, że źródła utrzymania 100–300 milionów ludzi są zagrożone w wyniku towarzyszącego tym zmianom spadku ochrony wybrzeży.

Co więcej, „strefy śmierci”, czyli niedotlenione obszary, w których niskie stężenie tlenu wynika z dopływu nawozów, zwiększają się i pokrywają obecnie obszar większy niż 245 000 km². Raport IPBES podkreśla powagę skutków, jakie zmiany klimatu wywołują w środowisku morskim. Stwierdza on, że do końca wieku spodziewany jest spadek produktywności pierwotnej oceanów o 3–10%, z czym będzie się wiązał spodziewany spadek biomasy ryb o 3–25%. Zmiany w strukturze i funkcjonowaniu morskich łańcuchów pokarmowych będą wywoływały efekt domina mający negatywny wpływ na zdolność oceanu do przyczyniania się do utrzymania właściwego funkcjonowania systemów Ziemi, z regulacją klimatu i magazynowaniem węgla włącznie. Niektóre z tych zmian będą prowadzić do rosnących pętli pozytywnych sprzężeń zwrotnych, które dodatkowo pogarszają problem, na przykład zwiększając uwalnianie CO₂ do atmosfery w wyniku intensyfikacji procesów oddechowych oceanicznych bakterii.

Publikacja Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (*Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC*) z września 2019, czyli Specjalny Raport o Oceanie i Kriosferze pogłębiła naszą rosnącą wiedzę o złożonych i szerokich interakcjach pomiędzy globalnym klimatem a oceanem oraz szokująco jednoznacznie ukazała ponure implikacje zachodzących zmian, zarówno dla życia morskiego, jak i dla ludzkości. Greenpeace ma nadzieję, że publikacja niniejszego raportu doprowadzi do skoordynowanych działań na

rzec przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu oraz do właściwej ochrony ekosystemów oceanicznych.

Krzepiące jest to, że od podpisania w 2015 roku Porozumienia Paryskiego, rośnie wola polityczna do integracji działań w sferze oceanów i klimatu. Taki poziom koordynacji ma podstawowe znaczenie, jeśli mamy zapewnić oceanom ochronę w wymaganej skali. Kilka nadchodzących międzynarodowych spotkań politycznych stanowi kluczową okazję do ambitnego potraktowania tych powiązanych ze sobą zagadnień, które obecnie zagrażają zdrowiu oceanów i ludzkiemu życiu na Ziemi, zwłaszcza zmianom klimatu i utracie bioróżnorodności.

IPCC wyraźnie stwierdziło, że jeśli chcemy faktycznie zatrzymać globalne ocieplenie na poziomie 1,5°C, to do roku 2030 globalne emisje muszą być zredukowane o około 45% w stosunku do poziomów z roku 2010, zaś około roku 2050 muszą osiągnąć zerową wartość netto. Będzie to wymagało całkowitej transformacji naszej gospodarki i naszych społeczeństw tak, by zmierzać do dekarbonizacji i rozwoju gospodarki obiegu zamkniętego, poprzez różnorodne metody. Obejmą one powstrzymanie dalszych poszukiwań i wydobycia paliw kopalnych, znaczące zwiększenie wykorzystania źródeł odnawialnych do produkcji energii, zwiększenie efektywności energetycznej domów, fabryk i biur oraz uczynienie ich odpornymi na zmiany klimatu, tworzenie inteligentnych sieci elektrycznych, stopniowe wycofanie z użytku silników o spalaniu wewnętrznym, poprawę jakości transportu publicznego i transformację rolnictwa w zdrowszy i bardziej wydajny model produkcji żywności. Wraz z tymi zmianami społecznymi, musimy chronić i odtwarzać naturalne krajobrazy lądowe i morskie i w ten sposób zrewitalizować dziką przyrodę. Co więcej musimy zapewnić obronę naturalnych składowisk węgla oraz utrzymanie i wzmocnienie procesów ich tworzenia.

EKOSYSTEMY NA FRONCIE KRYZYSU KLIMATYCZNEGO

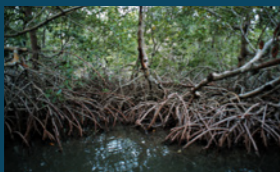
Ochrona co najmniej 30% światowych oceanów do roku 2030 poprzez utworzenie sieci rezerwatów oceanicznych zabezpieczy te kluczowe ekosystemy, wzmacniając ich odporność i w ten sposób powstrzymując zmiany klimatyczne.

Morze Sargassowe

Morze Sargassowe odgrywa kluczową rolę w globalnej oceanicznej sekwestracji węgla i charakteryzuje się jedną z najwyższych produktywności pierwotnych na świecie. Mogłoby ono być jednym z pierwszych rezerwatów oceanicznych stworzonych w wodach międzynarodowych przez Światowy traktat o oceanach.

Lasy mangrowe (namorzynowe)

Lasy namorzynowe są często nazywane ekosystemami „błękitnego węgla”, ponieważ w przeliczeniu na jednostkę powierzchni magazynują węgiel pięćdziesięciokrotnie szybciej niż lasy tropikalne. Mangrowce zabezpieczają również społeczności zamieszkujące wybrzeża przed wzrostem poziomu morza i sztormami, a jednak w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat zniszczono 30–50% lasów namorzynowych, a jeśli ich destrukcja nie będzie wstrzymana, mogą zostać zniszczone całkowicie.

Antarktyka

Niektóre rejon Antarktyki ogrzewają się najszybciej na świecie, a kluczowe gatunki, takie jak kryl, przemieszczają się na południe, zaś topniejące lodowce powodują globalny wzrost poziomu morza. Rządy nie spełniły swojego zobowiązania do utworzenia sieci antarktycznych rezerwatów oceanicznych, poza podjętą w roku 2016 umową o rezerwacie na Morzu Rossa, służącym jako refugium klimatyczne dla gatunków zależnych od lodu.

Arktyka

Kryzys klimatyczny wpływa na Arktykę szybciej i prawdopodobnie poważniej niż na jakiegokolwiek inny obszar Ziemi. Oceany polarne są również szczególnie wrażliwe na zakwaszenie wód. Te rejon muszą być natychmiast objęte ochroną, żeby zapewnić im maksymalną możliwą odporność na te gwałtowne zmiany.

Strefa mezopelagiczna

Ryby żyjące na głębokości kilkuset metrów pod powierzchnią, w strefie półmroku, odgrywają kluczową rolę w funkcjonowaniu biologicznej pompy węglowej i mogą również stanowić ochronę przed zakwaszaniem oceanów. W coraz większym stopniu są one celem przemysłowego rybołówstwa. Rezerваты oceaniczne na wodach otwartych mogą pomóc w ochronie populacji mezopelagicznych i kluczowych funkcji ekosystemowych, które pełnią.

Rafy koralowe

Największym globalnym zagrożeniem dla raf koralowych są zmiany klimatu i zakwaszenie oceanów. Groźne przypadki blaknięcia koralowców na dużą skalę stają się coraz częstsze na środkowym Pacyfiku, gdzie w ciągu ostatnich trzydziestu lat nastąpiły katastrofalne straty koralowców. Dla tych wrażliwych ekosystemów konieczne są gwałtowne redukcje emisji gazów cieplarnianych i natychmiastowa ochrona.

Głębiny oceaniczne

Strefy głębin oceanicznych stanowią największy rezerwuwar zmagazynowanego węgla na świecie, a jednak trałowanie dalekomorskie może zaburzyć funkcje ekosystemów mórz głębokich, wpływając na krążenie węgla w skali globalnej. Działalność wydobywcza w wodach głębokich również zagraża światowemu klimatowi, naruszając zapasy węgla w dnie morskim oraz rolę, jaką w krążeniu węgla pełnią kominy hydrotermalne.

Trawy morskie

Łąki morskich traw są intensywnie działającymi pochłaniaczami węgla, sekwstrując go w osadach wykraczających poza obszary nimi pokryte. Na ogół występują one w wodach płytkich przy brzegu, ale mielizna Saya de Malha Bank jest unikalnym ekosystemem uznawanym za jeden z obszarów o szczególnym znaczeniu ekologicznym lub biologicznym (*Ecologically or Biologically Significant Area – EBSA*). Łąki traw morskich czekają coraz większe straty i degradacja.

Miejsca wzmożonej aktywności wielorybów

Wieloryby magazynują węgiel w swoich ciałach na podobną stuletnią skalę jak drzewa na lądzie. Istotność wielorybów dla magazynowania węgla jest uznana powszechnie, również w rezolucjach Światowej Komisji Wielorybnictwa z roku 2018. Globalna sieć rezerwatów oceanicznych pomogłaby tym gigantom przez cały czas ich migracji.

Proponowana sieć rezerwatów morskich pokrywających 30% wód międzynarodowych.

30X30 W GORAĄCEJ WODZIE: KRYZYS KLIMATYCZNY I PILNA POTRZEBA OCHRONY OCEANÓW.

Błękitny węgiel – utrzymywanie zdrowia planety

Oceany stanowią integralne ogniwo cyklu krążenia węgla i ocenia się, że wychwytyują i magazynują (jako „błękitny węgiel”) nawet 20–30% całkowitych emisji dwutlenku węgla pochodzącego z działalności człowieka, co spowalnia proces ocieplania klimatu. Jednak rosnące stężenie CO₂ powoduje poważne zmiany w właściwościach fizycznych, chemicznych i biologicznych mórz i oceanów, zaś podniesienie temperatury, zakwaszenie i spadek zawartości tlenu w wodzie prowadzą z kolei do osłabienia zdolności oceanów do spełniania ich ważnej roli w zapewnianiu dobrej kondycji planety.

Przybrzeżne ekosystemy „błękitnego węgla”, takie jak lasy namorzynowe, słonowodne bagna i łąki trawy morskiej mają kluczowe znaczenie dla wychwytywania CO₂ z atmosfery i wiązania go na długie lata zarówno w obrębie tych ekosystemów, jak i w głębszych wodach morskich. Ponadto, płyną z nich liczne korzyści dla dostosowywania się do zmian klimatu, wynikające z ochrony wybrzeży oraz zapewnienia źródła utrzymania dla licznych pobliskich społeczności. Zniszczenie tych ekosystemów prowadzi nie tylko do zniszczenia ich roli w wiązaniu węgla, ale również do wzrostu emisji CO₂ z ich gleb i martwej materii organicznej.

Wpływ rosnących emisji ze spalania paliw kopalnych

Opublikowane w roku 2014 przez IPCC podsumowanie raportu zawierało zatrważające prognozy dotyczące wpływu zmian klimatu na ekosystemy oceaniczne. Jednak nawet zawarte tam niepokojące stwierdzenia nie oddają w pełni zagrożenia. Coroczne emisje gigaton węgla do atmosfery już teraz doprowadziły do licznych zmian fizycznych, takich jak globalny wzrost temperatury, zaburzenie wzorców pogody, wzrost poziomu morza i zmiany w zawartości substancji odżywczych oraz krążeniu wód oceanicznych. Już teraz miliony ludzi są zagrożone, a egzystencja wielu następnych będzie zagrożona niebawem.

Dopiero raport IPCC z września 2019 podaje bardziej realistyczne oszacowanie zmian i przedstawia punkty zwrotne, po których nastąpią gwałtowne i nieodwracalne zmiany w oceanach i kriosferze. Zaburzenie krążenia wód oceanicznych, w wyniku którego ciepłe wody omywają Europę, jest tylko jednym z piętnastu wymienionych w raporcie problemów.

Jeśli pozwolimy emisjom trwać i rosnąć tak jak obecnie, już w roku 2030 55% oceanów będzie areną działania mozaiki czterech głównych czynników zaburzających, czyli zmian temperatury, pH, natlenienia i produkcji pierwotnej, a w roku 2050 będzie to 86% wód. We wszystkich oceanach wzrośnie również częstość zjawisk takich jak morskie fale gorąca, które mogą doprowadzać do masowego umierania i zmian zasięgów organizmów morskich, a nawet zmian całych ekosystemów. Częstsze będą również wielkoskalowe zmiany krążenia wód, takie jak El Niño i La Niña, potężne sztormy i gigantyczne fale. Zwiększy się tempo wytapiania lodowców i wzrośnie zakwaszenie oceanów w wyniku pochłaniania większej ilości CO₂, co dramatycznie wpływa na rozmnażanie i przeżywalność morskich bezkręgowców, zwłaszcza tych, które budują pancerze z węglanu wapnia, jak liczne skorupiaki, mięczaki i koralowce. Przy niższym pH nie będą w stanie go z wody uzyskiwać. Na szkody narażone będą zwłaszcza ekosystemy wód polarnych, które ze względu na niską temperaturę absorbują większe ilości węgla.

W rejonach polarnych będzie znikać pokrywa lodowa oceanów, a proces ten będzie przyspieszał w wyniku pozytywnego sprzężenia zwrotnego związanego z efektem albedo, czyli odbijania energii słonecznej przez białą powierzchnię lodu i śniegu. Im lodu mniej, tym więcej ciepła będzie wchłaniane i tym lód szybciej się będzie roztopiał. To z kolei będzie miało niszczyielski wpływ na organizmy nierozdzielnie związane z pokrywą lodową, takie jak niedźwiedzie polarne, morsy i foki w Arktyce.

Czynniki takie jak niszczenie środowisk przybrzeżnych, nadmierne połowy i wydobywanie złóż z morskiego dna będą działać wspólnie, radykalnie redukując zdolność oceanów do sekwestracji i magazynowania węgla atmosferycznego.

„Jeszcze nigdy nie mieliśmy takiej świadomości tego, co robimy naszej planecie i takich możliwości, żeby to zmienić.”

— Sir David Attenborough

Utworzenie sieci rezerwatów oceanicznych może mitygować skutki zmian klimatycznych, dzięki zachowaniu nietkniętych złożonych ekosystemów z wysoką różnorodnością i liczebnością gatunków. W ten sposób zachowana będzie różnorodność genetyczna dająca szansę na adaptowanie się do zmian. Ochrona środowisk przybrzeżnych pozwoli zachować ich zdolność do wychwytywania i magazynowania węgla, a także zapobiegnie uwalnianiu węgla w nich obecnego. Zaprzestanie ludzkiej aktywności w obszarach chronionych pozwoli na odbudowę ekosystemów i zapobiegnie stratom bioróżnorodności, a obszary chronione utworzą też bezpieczne schronienia dla klimatycznych migrantów i zapewnią możliwość dyspersji gatunków. Obszary te pozwolą również funkcjonować szczytowym drapieżnikom, co dodatkowo zwiększy ich stabilność i odporność na zmiany. Dlatego konieczne jest stworzenie sieci takich rezerwatów w taki sposób, żeby mogła między nimi istnieć wymiana organizmów, czyli sieć ta musi być wystarczająco obszerna i pokrywać 30% wód oceanicznych do roku 2030 (projekt 30x30). Każdy z rezerwatów musi zajmować ponad 100 km², musi być długotrwały (co najmniej 10 lat), musi w nim obowiązywać całkowity zakaz połowów, a respektowanie tych zasad musi być kontrolowane. Każdy z rezerwatów musi być również oddzielony od stref komercyjnych połowów strefą buforową.

Pierwszym krokiem na drodze do deklarowanej ochrony klimatu było podpisanie w maju 1992 roku Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC), w której rozpoznano rolę oceanów jako pochłaniaczy węgla. Znaczącym krokiem do przodu była Konwencja Paryska z roku 2015, którą podpisały prawie wszystkie kraje świata, która jednak nie gwarantuje zachowania bioróżnorodności. Pojawiły się w międzyczasie inne międzynarodowe inicjatywy, ale dopiero po publikacji Specjalnego raportu o oceanach i kriosferze w zmieniającym się oceanie (SROCCC) w roku

2019 stało się jasne, że w nadchodzącym roku 2020 trzeba podjąć wszelkie możliwe wysiłki i ambitne działania międzynarodowe, jeśli chcemy zatrzymać katastroficzne skutki zachodzących przemian.

Według słów Davida Attenborough, jeszcze nigdy nie mieliśmy takiej świadomości tego, co robimy naszej planecie i takich możliwości, żeby to zmienić. Niniejszy raport pokazuje jak ogromną rolę odgrywają oceany w obiegu węgla i jak bardzo ważny jest ich dobrostan dla zdrowia całej planety. Już teraz liczne systemy oceaniczne są w wyniku działań człowieka bardzo zaburzone, pomimo tego, że wyniki badań naukowych są jednoznaczne. Zmiana temperatury o 1,5°C wiąże się ze znacznie mniejszym zagrożeniem, niż zmiana o 2°C. W roku 2020 odbędzie się szereg spotkań międzynarodowych, na których muszą być podjęte wiążące decyzje, a zdecydowane działania konieczne są już teraz, jeśli zmiany klimatu pragniemy ograniczyć. Pięć najważniejszych kroków, by to osiągnąć:

CZAS BY DZIAŁAĆ

Pięć najważniejszych kroków,
by to osiągnąć:

1. Zwiększyć ambicję i podjąć działania w kierunku stopniowego zaprzestania emisji ze spalania paliw kopalnych

Państwa muszą się zobowiązać jak najszybciej, ale nie później niż w roku 2020 do wzmocnienia narodowych planów klimatycznych i związanych z nimi NDC, zgodnie z założonym limitem 1,5°C.

2. Państwa muszą uzgodnić mocny Globalny traktat oceaniczny ONZ do roku 2020

Traktat musi umożliwić założenie, skuteczne zarządzanie i ochronę globalnej sieci w pełni chronionych obszarów mórz i oceanów znajdujących się poza państwową jurysdykcją, a także zapewnić przeprowadzenie odpowiednich ocen oddziaływania na środowisko. Traktat ten musi też być wspierany przez globalną instytucję podejmującą decyzje, w formie konferencji stron, poprzez którą państwa będą wspólnie działać w celu ustanowienia rezerwatów oceanicznych i uzgadniać niezbędne środki ochronne. Musi to być wspierane przez niezależny komitet naukowy i adekwatne środki finansowe.

3. CBD musi zgodzić się na cel „30x30”

Na spotkaniu Konwencji o różnorodności biologicznej CBD COP 15 w Chinach państwa będą negocjować nowe cele z zakresu ochrony środowiska na następną dekadę. Celem dotyczącym bioróżnorodności morskiej powinno być objęcie ochroną przynajmniej 30% oceanów poprzez utworzenie rezerwatów oceanicznych oraz zrównoważone zarządzanie pozostałymi 70%.

4. Państwa muszą stworzyć sieć silnie chronionych obszarów w obrębie swoich wód terytorialnych

Krajowe sieci rezerwatów oceanicznych muszą być ustanowione do roku 2030 i muszą pokryć co najmniej 30% wód terytorialnych. Pierwszeństwo powinna uzyskać ochrona przybrzeżnych rezerwarów „błękitnego węgla”. Aby zapewnić skuteczność tych sieci, muszą one być ustanowione w porozumieniu ze wszystkimi stronami, a zwłaszcza ze społecznościami rdzennych mieszkańców i tymi, które zamieszkują obszary wybrzeży, a których środki do życia zależne są od oceanów. Samo ustanowienie krajowych sieci rezerwatów nie będzie wystarczające do ochrony środowiska morskiego. Natomiast działania poza siecią rezerwatów, łącznie z rybołówstwem, muszą być zarządzane w sposób zrównoważony.

5. W momencie, kiedy oceany stoją przed większymi zagrożeniami niż kiedykolwiek, państwa muszą się zgodzić na zakazanie działalności wydobywczej w głębinach morskich.

Nie ma żadnych dowodów na to, by działalność wydobywcza w głębinach morskich mogła być zarządzana w taki sposób, by zapewnić skuteczną ochronę środowiska morskiego i zapobiec utracie bioróżnorodności.

Konkluzja

Spalanie paliw kopalnych i inne działania człowieka, takie jak rybołówstwo, wydobycie złóż oraz zanieczyszczanie oceanów spowodowały gwałtowny i alarmujący spadek liczebności organizmów oraz degradację środowisk oceanicznych. Presja ta nie tylko ma szkodliwy wpływ na dobrostan życia w oceanach, ale też zmniejsza zdolność ekosystemów oceanicznych do pełnienia kluczowych funkcji, od których zależy życie nas wszystkich i które utrzymują planetę w zdrowiu. Problem ten będzie się nasilał w wyniku globalnych zmian klimatycznych. Aby uniknąć zbliżających się ekologicznych punktów zwrotnych, musimy pilnie wprowadzić skuteczną ochronę na współmierną skalę.

30X30

W GORĄCEJ WODZIE: KRYZYS KLIMATYCZNY I PILNA POTRZEBA OCHRONY OCEANÓW

Zdjęcia na okładce:
Zółw z podnawkami, Egipt
© Marco Care / Greenpeace

Publikacja Greenpeace International
Listopad 2019
greenpeace.org/30x30

